

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ
İKİNCİ DAİRE

ÜMİT BİLGİÇ v. TÜRKİYE

(Başvuru no: 22398/05)

KARAR
STRAZBURG

3 Eylül 2013

İşbu karar AIHS'nin 44 § 2. maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

Ümit Bilgiç v. Türkiye davasında,

Başkan,

Guido Raimondi,

Yargıçlar,

Danutė Jočienė,

Dragoljub Popović,

András Sajó,

Işıl Karakaş,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Helen Keller,

ve Daire Yazı İşleri Müdürü, *Stanley Naismith'in* oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (İkinci Daire) gerçekleştirdiği kapalı müzakereler neticesinde 9 Temmuz 2013 tarihinde aşağıdaki kararı vermiştir.

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (no. 22398/05) dava, Türk vatandaşı Ümit Bilgiç'in ("Başvuran") 22 Mart 2003 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudan ibarettir.

2. Başvuran, Adana'da görev yapan Avukat Müftüoğlu tarafından temsil edilmektedir. Türk Hükümeti ("Hükümet") kendi görevlisi tarafından temsil edilmektedir.

3. Başvuru, 3 Mart 2010 tarihinde Hükümete tebliğ edilmiştir. Sözleşme'nin 29. maddesinin 1. paragrafı gereğince, Daire'nin, davanın kabul edilebilirliği ve esası konusunda aynı anda karar vermesi kararlaştırılmıştır.

OLAY VE OLGULAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

4. Başvuran 1953 doğumludur ve Adana'da ikâmet etmektedir.

5. Taraflarca sunulan belgeler arasında bulunan özellikle Kozan Savcılığı tarafından düzenlenen dosya inceleme tutanağından anlaşıldığı üzere, davanın koşulları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

A. İlk vesayet altına alınma talebi ve başvuranın Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi' ne kapatılması

6. Adalet Bakanlığı, özellikle, başvuran tarafından ya da aleyhine açılan davaların ve yapılan başvuruların sayıca fazla olmasıyla ilgili olarak başvuran tarafından gönderilen birçok şikâyet yazısını aldıktan sonra belirtilmeyen bir tarihte Tarsus savcılığında, Medeni Kanunun 405. maddesine dayanarak, başvuranın akıl sağlığının incelenmesi ve gerektiği takdirde, ergin kimsenin korunmasına yönelik tedbirlerin uygulanması amacıyla gerekli girişimlerde bulunmasını talep etmiştir.

7. Tarsus Savcılığı, yukarıda adı geçen hükme dayanarak, başvuranın zihinsel yeteneklerinin bozulması nedeniyle vesayet altına alınmasına ilişkin talebini 12 Temmuz 2002 tarihinde Kozan Sulh Hukuk Mahkemesi'ne sunmuştur.

8. Kozan Savcılığı davaya müdahil taraf olarak katılmıştır.

9. Başvuran, Kozan Devlet Hastanesi'nde görevli bir nöroloji uzmanı tarafından 14 Haziran 2002 tarihinde düzenlenen ve gözlem altına alınmasına gerek duyulmadığını, davranışları ile psikişik kabiliyetinin normal olduğunu belirten sağlık raporunu 19 Temmuz 2002 tarihinde Kozan Sulh Hukuk Mahkemesi'ne sunmuştur.

10. Başvuran, kendisine göre, söz konusu işlemin keyfi niteliğine karşı itiraz ettiğini ve muayeneye tabi tutulmayı reddettiğini belirten mektubunu 2 Ağustos 2002 tarihinde ilgili mahkemeye iletmiştir.

11. Söz konusu mahkeme, 13 Eylül 2002 tarihinde, başvuranın Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde sağlık muayenesinden geçmesine karar vermiştir.

12. Başvuran, 24 Eylül 2002 tarihinde, ilgili mahkemeye, yalnızca kamu görevlisi eşliğinde söz konusu muayeneye gitmeyi kabul edeceğini yazılı olarak bildirmiştir.

13. Kozan Savcılığı, 10 Ekim 2002 tarihinde, polisten başvuranın Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'ne götürülmesini talep etmiştir.

14. Başvuran, 15 Ekim 2002 tarihinde, gayet normal olduğunu yineleyerek, ilgili mahkemeye tekrar muayene olmasına itiraz ettiğini belirten bir yazı göndermiştir. Ayrıca başvuran, kimseye hakaret etmek istemediğini ancak haklarını savunmaya çalıştığını ve bu işlemin bazı yargıçlara karşı onur kırıcı olarak değerlendirilen ifadeler sarf etmesi nedeniyle başlatıldığını belirtmektedir. Başvuran, hukuki açıdan kendisine yüklenildiğini beyan etmiş ve 14 Haziran 2002 tarihli raporun bir nüshasını ekleyerek şu ifadelerle mektubunu tamamlamıştır : “Mektubu oku- Mektubu iyice oku. Görevini ve yetkini kötüye kullanma”.

15. Başvuran, 2 Ocak 2003 tarihinde, gözlem altına alındığı Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'ne götürülmek üzere tutuklu bulunduğu (Bkz. aşağıdaki 36-37. ve 55. paragraflar) Kozan Cezaevi'nden alınmıştır.

16. Başvuran, 20 Ocak günü sağlık kuruluna götürülmüştür ve 23 Ocak 2003 tarihinde, cezaevine tekrar getirilmiştir.

17. 21 Ocak 2003 tarihli sağlık kurulu raporunda, başvuranın medeni haklarını kullanma ehliyetine sahip olduğu ve zihinsel yeteneklerine ilişkin bir anomalinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

18. Sulh Hukuk Mahkemesi, bu rapora dayanarak, başvuranın vesayet altına alınmasına ilişkin talebi 7 Şubat 2003 tarihinde reddetmiştir.

19. 17 Nisan 2003 tarihli bir kararla, Yargıtay bu yaklaşımı onaylamıştır.

B. Sahte evrak düzenlemeye ilişkin ceza yargılaması

20. Daha öncesinde, Kozan Ağır Ceza Mahkemesi, evrakta sahtecilik nedeniyle başvuran hakkında yürütülen ceza yargılamasıyla ilgili yapılan duruşma esnasında davranışının “normal bir insandan” beklenebileceğinden açıkça farklı olduğunu tespit etmiş ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 74. maddesine dayanarak, ilgilinin ruh sağlığıyla ilgili muayeneden geçmesinin gerekli olduğunu değerlendirmiştir.

21. Ağır Ceza Mahkemesi, 13 Haziran 2002 tarihli bir kararla, gözlem altına alınmasının gerekliliğinin değerlendirilmesi amacıyla başvuranın Adana Devlet Hastanesi'nde görevli bir nörolog veya bir psikiyatri uzmanı tarafından muayene edilmesini ve ardından, mevcut ruh sağlığı ile suçun işlendiği tarihteki sağlık durumu hakkında bir rapor düzenlenmesini ve sağlık durumunun cezai sorumluluğunun bulunmadığına ilişkin bir gerekçe oluşturup oluşturmayacağının Adli Tıp Kurumu tarafından da belirlenmesi için, ilgilinin bu kurumda ek bir muayeneden geçmesini talep etmiştir.

22. Başvuranın bu karara karşı yapmış olduğu itiraz 28 Haziran 2002 tarihinde reddedilmiştir.

23. 2003 yılının Ocak ayında, belirtilmeyen bir tarihte, başvuran İstanbul Adli Tıp Kurumu'nda muayenelerden geçirilmiştir.

24. Adli Tıp Kurumu'nun 4'üncü İhtisas Dairesi'nin (Psikiyatri) 30 Nisan 2003 tarihli raporunda, başvuranın cezai sorumluluğunun bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

25. Başvuran, avukatı aracılığıyla yeniden muayeneden geçirilmeyi talep etmiştir.

26. Ağır Ceza Mahkemesi, 30 Nisan 2003 tarihli rapor ile Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nin 21 Ocak 2003 tarihli raporu arasında farklılık olması nedeniyle söz konusu talebi 15 Temmuz 2003 tarihinde kabul etmiştir (Bkz. yukarıdaki 17. paragraf).

27. Adli Tıp Kurumu'nun Genel Kurulu raporunu 25 Aralık 2003 tarihinde sunmuştur. Bu raporda, ilgiliyi tutarlı bir şekilde olayları anlama yeteneğinden, makul sonuçlar çıkarmaktan mahrum bırakan ve kendisinde ayırt etme yeteneğinin bozukluğu ile birlikte paranoid sendromu bulunduğu belirtilerek, başvuranın cezai sorumluluğunun olmadığı sonucuna varılmıştır.

28. Ağır Ceza Mahkemesi, 25 Mayıs 2004 tarihinde, atfedilen suçun maddi unsurlarının oluştuğunu ancak sorumluluğunun bulunmaması nedeniyle başvurana ceza verilmesine gerek olmadığını değerlendirmiştir.

29. Yargıtay, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni Ceza Kanunu'nun 57. maddesinde öngörülen tedavi ve koruma tedbirlerinin uygulanması hakkında Ağır Ceza Mahkemesinin karar vermesi gerektiği gerekçesiyle, ilk derece mahkemesi tarafından onaylanan kararı 7 Aralık 2006 tarihinde bozmuştur (Bkz. aşağıdaki 76. paragraf).

30. Ağır Ceza Mahkemesi, 12 Nisan 2007 tarihinde, başvuranın tıbbi yönden izlenmesi veya hakkında güvenlik tedbirlerinin alınıp alınmayacağı ve gerektiği takdirde, bu türden bir takibin ne kadar süreceği ve hangi aralıklarla yapılması gerektiği konusunda karar vermek amacıyla Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nin tedavi servisleri tarafından muayene edilmesine karar vermiştir.

31. 22 Mayıs 2007 tarihinde söz konusu hastanede yapılan muayene sonucunda, , başvuranda tıbbi yönden takip edilmesini veya bir güvenlik tedbirinin alınmasını gerektirecek herhangi bir ruhsal hastalığın bulunmadığı tespit edilmiştir.

32. Yargılama, ceza davasının zamanaşımına uğradığı belirtilen bir kararla sona ermiştir.

C. Görevlerini yerine getiren yargıçlara hakaret edilmesi nedeniyle açılan ceza yargılamaları

1. 2002/525 no'lu yargılama

33. Bu arada, Kozan Savcılığı, 30 Aralık 2002 tarihinde, görevi başındaki yargıçlara hakaret etmesi nedeniyle başvuran hakkında aynı yer Asliye Ceza Mahkemesinde dava açmıştır.

34. Başvuran, içlerinden birisinin Kozan Belediye Başkanı ile de kendisini karşı karşıya getirdiği bazı davalara bakmakla görevli olan hâkim hakkında verdiği birçok temyiz dilekçesinde hakaret içeren ifadeler de kullanmakla suçlanmıştır. Başvuran söz konusu dilekçelerde, hâkimi taraf tutmak, keyfi davranmak ve bazı haklarından mahrum bırakmakla suçlanmıştır. Başvuran buna ek olarak, mahkemeye sunduğu itiraz başvurusu nedeniyle hâkimi, kendisine kin gütmekle suçlanmıştır. Başvuran, adaletin işleyişini eleştirerek, isim belirtmeksizin, Kozan’da görevli bazı hâkimlerin avukatlarla bağlantılarının olduğunu iddia etmektedir. Öte yandan başvuran, davasına bakmakla görevli olan yargıcın isminin bir rüşvet davasında anıldığını iddia etmektedir. Sonuç olarak, başvuran, keyfi davranışlarla ve keyiflerine göre hukuku uygulamakla, adalet sisteminin uyandırdığı güveni sarsmaya çalışmakla suçladığı “sözde hukukçuların” davranışlarına son vermesini istemiştir. Dilekçeler, biçimsiz, bazen anlaşılabilir bir şekilde ve özellikle sert ifadeler kullanılarak yazılmıştır.

35. Bir hâkim, belirtilmeyen bir tarihte, Kozan Savcılığı’nın talebi üzerine başvuranın tutuklanmasına karar vermiştir.

36. Başvuran, 31 Aralık 2002 tarihinde, yakalanıp tutuklanmıştır.

37. Kozan Asliye Ceza Mahkemesi, 10 Ocak 2003 tarihinde, söz konusu tutuklama kararını sona erdirmiştir. Ancak başvuran, hakkında başka tutuklama kararları mevcut olduğu için serbest bırakılmamıştır (Bkz. aşağıdaki 55. paragraf).

38. Söz konusu mahkeme, 1 Temmuz 2003 tarihinde, başvuranın cezai sorumluluğunun bulunup bulunmadığı konusunda görüş alabilmek amacıyla muayene edilmesini talep etmiştir.

39. Adli Tıp Kurumu 4. İhtisas Dairesi, raporunu (3984 D no’lu) 15 Ekim 2003 tarihinde sunmuştur. Başvuranın muayenesini gerçekleştiren hekimler, ilgilinin ayırt etme yeteneğini bozan paranoid sendromundan muzdarip olması sebebiyle cezai sorumluluğunun bulunmadığı sonucuna varmışlardır. Öte yandan hekimler, Ceza Kanunu’nun 46. maddesine dayanarak, başvuranın iyileşene kadar psikiyatri hastanesinde gözlem altında alınmasını önermişlerdir.

40. İlgili mahkeme, 22 Ocak 2004 tarihinde, Adli Tıp İhtisas Kurulu’ndan karşı bir bilirkişi raporu talep etmiştir.

41. Bilirkişiler, 15 Ekim 2003 tarihli raporundaki sonuçlara benzer ve ilgilinin gözlem altına alınmasını önerdikleri raporu 18 Mart 2004 tarihinde sunmuşlardır.

42. Söz konusu mahkeme, 20 Mayıs 2004 tarihinde, başvuranı atılı suçla itham etmiştir. Bununla birlikte, mahkeme, olayların meydana geldiği tarihte, ilgilinin ayırt etme gücünü ortadan kaldıracak ve cezai yönden mesuliyetsiz kılacak nitelikte zihinsel bir hastalıktan muzdarip olduğunu ve hakkında bir cezanın verilmesine gerek olmadığını değerlendirmiştir.

Ancak ilgili mahkeme, hekimlerin tavsiyelerini yerine getirerek, Ceza Kanunu'nun 46. maddesi gereğince, , başvuranın iyileşene kadar tedavi ve koruma tedbirleri altına alınmasını uygun görmüştür.

43. Yargıtay 15 Mart 2006 tarihli bir kararla, 2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni Ceza Kanunu ışığında davanın yeniden incelenmesi gerektiğini belirterek, bu kararı bozmuştur.

44. Dosyanın geri gönderilmesinin ardından, davanın tekrar ele alınması sırasında, başvuran, yeni bir bilirkişi incelemesi talebinde bulunmuş ve tedavi ile koruma tedbirlerinin gerekliliğine itiraz etmiştir.

45. Asliye Ceza Mahkemesi, bu talebi kabul etmiştir.

46. Bu çerçevede, Adli Tıp Kurumu tarafından yeni bir inceleme yapılmıştır. 19 Ekim 2006 tarihli raporunda, Adli Tıp Kurumu Genel Kurulu, yeniden, başvuranın cezai sorumluluğunun bulunmadığı ve hastane ortamında kendisine tedavi uygulanmasının gerekli olduğu sonucuna varmıştır.

47. Asliye Ceza Mahkemesi, 8 Şubat 2007 tarihinde, başvuranın mesuliyetsizliği nedeniyle sanık hakkında ceza verilmesine gerek olmadığı kanaatine varmıştır. Buna karşın, Asliye Ceza Mahkemesi, Ceza Kanunu'nun 57. maddesinin 1. ila 5. bendinde öngörülen tedavi ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına karar vermiştir.

48. Yargıtay, 7 Kasım 2007 tarihinde, başvuran tarafından bu karara karşı yapılan itirazı reddetmiştir.

49. Başvuran, 15 Nisan 2008 tarihinde, Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde gözlem altına alınmıştır.

50. Hekimler, 13 Mayıs 2008 tarihinde, hastanın tehlike düzeyinin büyük ölçüde azaldığını ve gözlemin sonlanabileceğini belirterek, bir rapor düzenlemişlerdir. Hekimler, bununla birlikte hastanın iki yıl boyunca her altı ayda sağlık muayenesinden geçmesini önermektedirler.

51. Mahkeme, aynı tarihte, söz konusu rapor doğrultusunda bir karar vermiştir ve başvuran hastaneden ayrılmıştır.

52. Başvuran, 20 Ocak ve 31 Temmuz 2009 tarihlerinde muayene edilmiştir.

2. Diğer yargılamalar

53. Başvuran, davalarına bakan hâkimlere gönderdiği mektuplar nedeniyle yargıçlara saygısızlık (2003/37, 2003/24 ve 2002/493) yaptığı için diğer üç ceza yargılamasının konusu olmuştur.

54. Bu mektupların içeriği, 2002/525 Esas sayılı yargılamaya sebep olan mektuplarla nispeten benzerlik göstermektedir.

55. Bu yargılamalar çerçevesinde, Kozan Savcılığı'nın talebi üzerine başvuran 31 Aralık 2002 - 4 Şubat 2003 tarihleri arasında tutuklu kalmıştır.

56. Bu kovuşturmaların tümü, davanın zamanaşımına uğraması nedeniyle düşmüştür.

D. Gözlem altına alınma ve sonrasına ilişkin işlemin yeniden ele alınması

1. Başvuranın gözlem altına alınması

57. Evrakta sahtecilik suçu nedeniyle açılan ceza davası bağlamında başvuranın cezai sorumluluğunun bulunmadığı sonucuna varan, 30 Nisan 2003 tarihli Adli Tıp Kurumu raporunun (yukarıdaki 24. paragraf) elde edilmesinin ardından Kozan Ağır Ceza Mahkemesi, 20 Haziran 2003 tarihinde, ergin kişilerin hukuki korunma altına alınması gerekliliğinin yetkili bir mahkeme tarafından incelenmesi amacıyla Medeni Kanun'un 405. Maddesinin öngördüğü şekilde uygulama yapmıştır.

58. Asliye Hukuk Mahkemesi, sonuç olarak, vesayet altına alınma usulünün devamına karar vermiştir.

59. İstanbul Adli Tıp Kurumu, bu yargılama çerçevesinde, 15 Ekim 2003 tarihinde yeni bir rapor düzenlemiştir. Bu raporda, başvuranın kendi ihtiyaçlarını karşılama yetisi bulunmayan zihinsel bir hastalığa yakalandığını belirtmiş ve ergin kişi olarak hukuki koruma altına alınması gerektiği sonucuna varılmıştır.

60. Asliye Hukuk Mahkemesi, 3 Nisan 2004 tarihinde, savcılığın talebini kabul etmiş ve başvuranın eşinin vesayeti altına alınmasına karar vermiştir.

61. Bu karar, ilgili Kanunun değişmesi ve bundan böyle davanın Sulh Hukuk Mahkemesi'nin yetkisinde olduğu gerekçesiyle 15 Haziran 2004 tarihinde bozulmuştur.

62. Kozan Sulh Hukuk Mahkemesi, 8 Nisan 2005 tarihinde, 15 Ekim 2003 tarihli rapora dayanarak, başvuranın eşinin vesayeti altına alınmasına karar vermiştir.

63. Yargıtay, 19 Eylül 2005 tarihli bir kararda, başvuranın itirazını reddederek bu yaklaşımı onaylamıştır.

64. Yüksek Mahkeme, 23 Ocak 2006 tarihinde, ayrıca başvuranın karar düzeltme talebini de reddetmiştir.

2. Vesayetin kaldırılması talebi

65. Başvuran, 15 Haziran 2007 tarihinde, vesayetin kaldırılmasını sağlamak amacıyla Kozan Sulh Hukuk Mahkemesi'ne başvurmuştur. Başvuran, bu bağlamda evrakta sahtecilik nedeniyle yapılan yargılama çerçevesinde düzenlenen 22 Mayıs 2007 tarihli Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi raporundan destek almaktadır. Başvuranın, bu rapora göre, ruhsal rahatsızlığı bulunmamakta, cezai olarak sorumluluğu bulunmakta ve ceza mevzuatı tarafından öngörülen tedavi ve koruma tedbiri kapsamına alınmasına gerek görülmemektedir (yukarıdaki 31. paragraf).

66. Başvuran, 13 Kasım 2007 tarihinde, mahkemeden Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde tıbbi bilirkişi incelemesine tabi tutulması yönünde karar vermesini talep etmiştir.

67. Sulh Hukuk Mahkemesi, 5 Aralık 2007 tarihinde, başvuranın zihinsel sağlığının değerlendirilmesi için Adli Tıp Kurumunu görevlendirmiştir.

68. Başvuranın zihinsel sağlığına ve klinikte muayene edilmesine ilişkin daha önceki sağlık raporlarının tümüne bakıldıktan sonra, 11 Şubat 2008 tarihinde, Adli Tıp Kurumu 4'üncü İhtisas Dairesi, başvuranın durumunun vesayetinin devamını gerektirdiğini tespit etmiştir.

69. Yargılamanın sonucu bilinmemektedir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK

A. Vesayet altına alınma

70. Medeni Kanunu'nun 405. maddesi, zihinsel yetersizliği veya zihinsel rahatsızlığı nedeniyle sürekli olarak yardıma muhtaç veya işlerini göremeyen ergin kişilerin adli koruma tedbirinin konusu olabileceğini öngörmektedir.

71. Bu aynı hüküm, öte yandan idare makamlarının, noterlerin ve mahkemelerin vesayetin gerekli olduğu bir durumdan haberdar olduklarında, görevlerinin icrasında, yetkili makamı derhal bu konuda bilgilendirmesini öngörmektedir.

72. Medeni Kanunu'nun 409. maddesi, akıl hastalığı veya zihinsel yetersizlik sebebiyle vesayet altına alınma talebinin ancak sağlık raporuna dayanılarak karara bağlanabileceğini öngörmektedir. Buna ek olarak Medeni Kanunu'nun 409. maddesi, hâkimin, gerekli gördüğü hallerde, sağlık raporunun içeriğini dikkate alarak, talep hakkında karar vermeden önce ilgiliyi dinleyebileceğini öngörmektedir.

73. Medeni Kanunu'nun 472. maddesi, vesayeti gerektiren sebebin ortadan kalkması üzerine, vesayetin kaldırılabilmesini öngörmektedir. Vesayet altındaki kişi, vesayetin

kaldırılması isteminde bulunabilir. Sonuç olarak, Medeni Kanunu’nun 474. maddesine göre, hâkim, sağlık raporuna dayanarak karar vermektedir.

B. Yardım veya tedavi amacıyla özgürlüğün kısıtlanması

74. Yardım veya tedavi amacıyla özgürlüğün kısıtlanması, Medeni Kanunu’nun altıncı kitabında “Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması” başlığı altında öngörülmektedir. Somut olaya ilişkin, altıncı kitabın ilgili bölümleri şu şekildedir:

“A. Koşullar

MADDE 432- Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arz eden bulaşıcı hastalık veya serserilik sebeplerinden biriyle toplum için tehlike oluşturan her ergin kişi, kişisel korunmasının başka şekilde sağlanamaması hâlinde, tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kuruma yerleştirilir veya alıkonulabilir. Görevlerini yaparlarken bu sebeplerden birinin varlığını öğrenen kamu görevlileri, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadırlar.

Bu konuda kişinin çevresine getirdiği külfet de göz önünde tutulur.

İlgili kişi durumu elverir elvermez kurumdan çıkarılır.

B. Yetki

MADDE 433- Yerleştirme veya alıkoymaya karar verme yetkisi, ilgilinin yerleşim yeri veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde bulunduğu yer vesayet makamına aittir.

Yerleştirme veya alıkoymaya karar veren vesayet makamı, kurumdan çıkarmaya da yetkilidir.

(...)

D. İtiraz

MADDE 435- Kuruma yerleştirilen kişi veya yakınları, verilen karara karşı kendilerine bildirilmesinden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilirler.

Bu hak, kurumdan çıkarılma isteminin reddi hâlinde de kullanılabilir.

E. Usul

I. Genel olarak

MADDE 436- Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması, aşağıdaki kurallar saklı kalmak üzere, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa tâbidir:

1. Karar verilirken ilgilinin bunun sebepleri hakkında bilgilendirilmesi ve karara karşı denetim makamına itiraz edebileceğine yazılı olarak dikkatinin çekilmesi zorunludur.

2. Bir kuruma yerleştirilen kişiye, alıkonulma kararına veya kurumdan çıkarılma isteminin reddine karşı en geç on gün içinde denetim makamına itiraz edebileceği derhal yazılı olarak bildirilir.

3. Mahkeme kararını gerektiren her istem, gecikmeksizin yetkili hâkime ulaştırılır.

4. Yerleştirme kararı veren vesayet makamı veya hâkim durumun özelliklerine göre bu istemin görüşülmesini erteleyebilir.

5. Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arz eden bulaşıcı hastalığı olanlar hakkında, ancak resmî sağlık kurulu raporu alındıktan sonra karar verilebilir. Vesayet makamının daha önceden bilirkişiye başvurmuş olması hâlinde denetim makamı bundan vazgeçebilir.

II. Yargılama usulü

MADDE 437- Hâkim, basit yargılama usulüne göre karar verir.

Gerektiğinde ilgili kişiye adlî yardım sağlanır.

Hâkim, karar verirken ilgili kişiyi dinler.”

C. Gözlem altına alınma

75. Somut olayda, 1 Haziran 2005 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 74. maddesi aşağıdaki şekildedir:

“Fiili işlediği yolunda kuvvetli şüpheler bulunan şüpheli veya sanığın akıl hastası olup olmadığını, akıl hastası ise ne zamandan beri hasta olduğunu ve bunun, kişinin davranışları üzerindeki etkilerini saptamak için; uzman hekimin önerisi üzerine, Cumhuriyet savcısının ve müdafinin dinlenmesinden sonra resmî bir sağlık kurumunda gözlem altına alınmasına, soruşturma evresinde sulh ceza hâkimi, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından karar verilebilir.

Şüpheli veya sanığın müdafii yoksa hâkim veya mahkemenin istemi üzerine, baro tarafından bir müdafii görevlendirilir.

Gözlem süresi üç haftayı geçemez. Bu sürenin yetmeyeceği anlaşılırsa resmî sağlık kurumunun istemi üzerine, her seferinde üç haftayı geçmemek üzere ek süreler verilebilir; ancak sürelerin toplamı üç ayı geçemez.

Gözlem altına alınma kararına karşı itiraz yoluna gidilebilir; itiraz, kararın yerine getirilmesini durdurur.

Bu Madde hükmü, 223 üncü Maddenin sekizinci fıkrası gereğince yargılamanın durması kararı verilmesi gereken hâllerde de uygulanır.”

D. Tıbbî yönden takip ile tedavi zorunluluğu ve koruma tedbirleri

76. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Yeni Ceza Kanunu'nun 57. maddesi aşağıdaki gibidir:

Özellikle hastalıklara yakalanan kişiler için güvenlik tedbirleri

“1- Fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişi hakkında, koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. (...)

2- Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmiş olan akıl hastası, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca düzenlenen raporda toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalktığı veya önemli ölçüde azaldığının belirtilmesi üzerine mahkeme veya hâkim kararıyla serbest bırakılabilir.

3- Sağlık Kurulu raporunda, akıl hastalığının ve işlenen fiilin niteliğine göre, güvenlik bakımından kişinin tıbbî kontrol ve takibinin gerekip gerekmediği, gerekiyor ise, bunun süre ve aralıkları belirtilir.

(...)”

77. Bu düzenleme, Mülga Ceza Kanunu'nun 46. maddesiyle öngörülen düzenlemelere benzerdir.

HUKUKÎ DEĞERLENDİRME

I. BAŞVURANIN 2-23 OCAK 2003 TARİHLERİ ARASINDA GÖZLEM ALTINA ALINMASI NEDENİYLE SÖZLEŞME’NİN 5. MADDESİNİN 1. FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

78. Başvuran, Sözleşme’nin belirli hükümlerini ileri sürmeksizin, Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi’nde zorla gözlem altına alınmış olmaktan şikâyet etmektedir.

79. Hükümet, başvuranın hastaneye kapatılmasının, Sözleşme tarafından güvence altına alınan hakların ihlaline neden olduğunu düşünmemektedir.

80. Davaya ilişkin olay ve olguların hukuki nitelendirilmesi konusunda takdir yetkisine sahip olan AİHM, başvuran tarafından gündeme getirilen şikâyeti Sözleşme’nin 5. maddesinin 1. fıkrası alanında incelemenin uygun olduğu kanaatindedir. Bu hükmün, somut olayda ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir:

1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

(...)

e) Bulaşıcı hastalıkların yayılmasını engellemek amacıyla, yayabilecek kişilerin, akıl hastalarının, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılarının veya serserilerin yasaya uygun olarak tutulması;”

A. Kabul edilebilirlik hakkında

81. AİHM, bu şikâyetin, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi bağlamında, açık dayanaktan yoksun olmadığını ve herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesiyle örtüşmediğini tespit ederek kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

B. Esas hakkında

82. Başvuran, Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde gözlem altına alınmasının ve akıl hastası kişiler arasında kalmasının keyfi olduğunu iddia etmektedir.

83. Hükümet, başvuran tarafından maruz kalınan özgürlüğün kısıtlanmasının yasal olduğunu ve başvuranın özgürlüğünün kısıtlanmasının Medeni Kanunun 432. ve devamı maddelerine dayandığı kanaatindedir.

84. AİHM, Kozan Sulh Hukuk Mahkemesi kararının icrası kapsamında, başvuranın Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde gözlem altına alındığını ve 2-23 Ocak 2003 tarihleri arasında, yani yirmi bir gün boyunca hastanede kaldığını tespit etmektedir. AİHM, bu kararın başvuranın gözlem altına alınması talebine ilişkin hukuk davası çerçevesinde verildiğini ve bu kararın ergin kişilere bu şekilde koruma tedbirinin gerekliliği hakkında tıbbi bir görüş elde etmek amacı güttüğünü dikkate almaktadır.

85. Başvuranın şikâyeti, bu kısıtlamanın yasallığı ile dolayısıyla Sözleşme'ye uygunluğu ile ilgili olmaktadır.

1. Yeni bir özgürlükten yoksun bırakılmanın varlığı hakkında

86. AİHM, başvuranın, yargıçlara saygısızlık nedeniyle birçok ceza yargılaması çerçevesinde, karar verilen tutukluluk süreci içinde Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde gözlem altına alındığını ve 31 Aralık 2002- 4 Şubat 2003 tarihleri arasında hastanede kaldığını tespit etmektedir. Ayrıca bu hastaneye sevk edilmesi için başvuran hakkında buna yönelik bir tedbir çıkarma tedbiri uygulanmıştır.

87. AİHM, öncelikle başvuranın Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde gözlem altına alınmasının - Sözleşme'nin 5. maddesiyle ilgili olmayan ancak bu metnin 3. ila 8. maddeleri kapsamına girebilen sorunların ceza yargılamaları çerçevesinde karar verilmiş olan başvuranın özgürlüğünün kısıtlanması koşullarını veya sistemini ve basit bir yer değişikliğini oluşturup oluşturmadığını (*Munjaz / Birleşik Krallık*, no. 2913/06, §§ 63-73, 17 Temmuz 2012) – (*Bollan / Birleşik Krallık* (kabul edilebilirlik kararı), no. 42117/98, 4 Mayıs 2000) – veya ilgilinin Sözleşme'nin 5. maddesi gerekliliklerince özgürlüğünün kısıtlanmasının

uygunluğunu etkileyecek nitelikte yeni bir tutukluluğun oluşup oluşmadığını araştırmayı gerekli görmektedir (*Gouloub Attanasov / Bulguristan*, no. 73281/01, § 67, 6 Kasım 2008).

88. AİHM, bu bağlamda, başvuranın hastaneye kapatılmasının hukuki dayanağını oluşturan gözlem altına alınması kararının tutukluluk ile bağlantısız olduğu ve diğer bir yargılama çerçevesinde, daha önceden verilen başvuranın özgürlüğünün kısıtlanması kararının koşullarının değişmesini hedeflemediğini gözlemlemektedir. Diğer taraftan, karar tarihinde yani 13 Eylül 2002 tarihinde, başvuran hakkında henüz tutuklama kararı verilmemiştir.

89. AİHM, ayrıca Sözleşme hükümlerinin tümünün özünde bulunan keyfilik yasağının, özgürlükten yoksun bırakmanın yalnızca bir yandan özgürlükten yoksun bırakmak için ileri sürülen gerekçe ile diğer yandan tutukluluk rejimi ve yeri arasında belli bir ilişkinin bulunması durumunda, Sözleşme bağlamında yasal olabileceği anlamına geldiğini hatırlatmaktadır. (bkz., *mutatis mutandis*, *Ashingdane / Birleşik Krallık*, 28 Mayıs 1985, §44, A Serisi no. 93).

90. AİHM, böylelikle *Mancini / İtalya* davasında verdiği hükümde, haklarında ev hapsi kararı verilmiş olmasına rağmen, iki sanığın yasalara aykırı olarak altı gün boyunca tutukluluk hallerinin devam ettiği bir durumda Sözleşme'nin 5. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır. AİHM, bu davada, tutukluluk yerinin niteliği hususunda bir devlet kuruluşu ile özel konut arasında önemli bir fark olduğunu belirlemiş ve davalı hükümetin 5. madde bağlamında herhangi bir sorun olmadığı yönündeki gerekçesini reddetmiştir. .

91. AİHM, buna ek olarak dava konusu olan kişilerin fiziki ve psikolojik sağlığı hakkında olası etkileri ile özel etki oranını göz önünde bulundurarak, ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesine kapatılmanın bu tür hürriyeti kısıtlama şekline uyarlanmış özel maddi ve mevzuata dair güvencelerle birlikte olması gerektiğini hatırlatmaktadır. AİHM, hastaneye kapatılmaya ilişkin olan davalarda Sözleşme'yi yine bu bağlamda yorumlamıştır (bkz., anılan, *Gouloub Atanassov*, § 71, ve bu kararda bulunan atıflar özellikle *R.L. ve M.-J.D. / Fransa*, no. 44568/98, 19 Mayıs 2004, ki bu kararda AİHM yakalanan bir şüphelinin ve bu şüphelinin ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesine kapatılmasının, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının c) ile e) bentlerinde sırasıyla belirtilenler açısından, yasaya uygun farklı sorunları ortaya çıkardığını üstü kapalı bir biçimde kabul etmektedir).

92. Yukarıda belirtilenler göz önünde bulundurulduğunda, AİHM somut olayda, bir ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesine kapatılmanın, cezaevi ortamında tutukluğun yerine konulmasının, olayların yaşandığı süreç boyunca başvuranın durumu gibi tutukluluğun niteliğini de önemli ölçüde değiştirdiğini belirlemektedir. AİHM, başvuranın tutukluluk halinin yasaya uygun olmasına rağmen, cezaevi ortamından ruh sağlığı ve hastalıkları

hastanesine sevkini, iç hukuk ve Sözleşme ile uyumluluğu sorununun yalnızca tutukluluk koşullarıyla ilgili olmadığını ancak Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası açısından, hürriyetin kısıtlanması usulünü ihlal ettiğini değerlendirmektedir. Dolayısıyla, bu konuyu incelemek gerekmektedir.

2. Özgürlükten yoksun bırakılmanın yasaya uygunluğu hakkında

93. AİHM, yasaya uygunluk gerekliliklerini yerine getirmek için, “yasal yollara göre” bir tutuklamanın var olması başka bir deyişle tutuklamanın iç hukuk davalarında olduğu üzere esas bakımından normlara uyumlu bulunması gerektiğini hatırlatmaktadır (bkz., diğerleri arasında, *Medvedyev ve diğerleri / Fransa* [BD], no. 3394/03, § 79, AİHM 2010, veya *G.K. / Polonya*, no. 38816/97, § 76, 20 Ocak 2004).

94. AİHM, buna ek olarak yukarıda belirtilen ifadelerde, yalnızca ihtilaf konusu tedbirin iç hukukta bir dayanağının bulunması gerekliliğinin öngörülmediğini aynı zamanda yargılanabilir kişilerce erişilebilir ve öngörülebilir olması gereken bir kanun hedeflendiğini hatırlatmaktadır (*Amann / İsviçre* [BD], no. 27798/95, § 50, AİHM 2000-II, *Amuur / Fransa*, 25 Haziran 1996, § 50, *Karar ve Hükümle Derlemesi* 1996-III, *Baranowski / Polonya*, no. 28358/95, §§ 50-52, AİHM 2000-III, ve *Jecius / Lituanya*, no. 34578/97, § 56, AİHM 2000-IX).

95. AİHM, Hükümet'in beyanlarına göre, başvuranın gözlem altına alınmasının Medeni Kanunun 432. ve devamı maddelerine dayandığını dikkate almaktadır.

96. AİHM, söz konusu hükümlerin, toplum için tehlike arz eden akıl hastası kişilerin tedavileri amacıyla hastaneye kapatılmasını içerdiğini tespit etmektedir. Hâlbuki başvuran belirtilen bu duruma uygun düşmemektedir. Başvuranın, aslında tedavi gerektiren akıl hastalıklarından muzdarip olmadığı tespit edilmiştir, üstelik toplum için de tehlike arz etmemektedir. Başvuranın hastaneye kapatılması, vesayet altına alınmasını gerektiren ve menfaati için kendi ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olmasına ilişkin bir rahatsızlığının bulunup bulunmadığını belirleme amacı gütmüştür.

97. AİHM nezdinde, Hükümet tarafından ifade edilen yasal hükümler bu durumda başvuranın hastaneye kapatılmasının yasal dayanağını oluşturamamaktadır.

98. Hal böyleyken, AİHM somut olayda ayrıca Medeni Kanunu'nun 409. maddesine eğilmenin de gerekli olduğu kanaatindedir. AİHM, mevcut hükme göre, bu tür bir vesayet tedbirinin gerekli olduğu sonucuna vararak, hâkimin, sağlık raporu bulunmaksızın başvuranın vesayet altına alınmasından yana karar veremeyeceğini tespit etmektedir.

99. AİHM, bu maddede, bu tür bir özgürlükten yoksun bırakma kararı vermek üzere hangi makamın yetkili olduğunun ve hangi usulün uygulanabileceğinin belirtilmediğini ve ayrıca kişiye zorunlu bir psikiyatri incelemesi yapılmak üzere tutulma kararında ön şart olarak hekim muayenesinin öngörülmediğini dikkate almaktadır (*Varbanov / Bulgaristan*, no. 31365/96, § 45, AİHM 2000-X). Dolayısıyla Medeni Kanunu'nun 409 maddesi, gerekli açıklıktan ve kesinlikten yoksundur.

100. Bu maddenin, başvuranın hastaneye kapatılmasına dayanak olarak gösterilebildiği varsayıldığında da, keyfiliğe karşı gerekli koruma seviyesinin altında kalmıştır.

101. Sonuç olarak, başvuranın Ocak 2003 tarihinde Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde gözlem altına alınması Sözleşme bağlamında yasal olarak dayanaktan yoksundur.

102. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası ihlal edilmiştir.

II. 15 NİSAN - 13 MAYIS 2008 TARİHLERİ ARASINDA BAŞVURANIN HASTANEYE KAPATILMASI NEDENİYLE SÖZLEŞME'NİN 5. MADDESİNİN 1. FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ HAKKINDA

103. Başvuran, özet olarak Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'ne 15 Nisan-13 Mayıs tarihleri arasında kapatılması nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

104. AİHM, başvuranın maruz kaldığı özgürlük kısıtlamasının, akıl hastalarının tutuklanmalarıyla ilgili olduğu sürece, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının c) bendi kapsamına girdiğini saptamaktadır.

105. AİHM, söz konusu kapatılmanın, mahkeme tarafından, Medeni Kanunun 409. maddesinden farklı olarak (yukarıdaki 76. Paragraf) uygulanabilir usulün açıkça öngörüldüğü ve bu tür bir cezalandırma yetkisini hâkime açıkça veren, yasal bir hükme yani Ceza Muhakemesi Kanununun 57. Maddesine dayanarak kararlaştırıldığını gözlemlemektedir. Bu hüküm, AİHM nezdinde keyfiliğe karşı gerekli koruma derecesini sağlayan öngörülebilir ve erişilebilir yasal bir dayanak oluşturmaktadır. Bu durumda ihtilaf konusu kısıtlamaya Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrası bağlamında “yasal yollara göre” karar verilmiştir.

106. Bununla birlikte, Sözleşme'nin 5. maddesi amaçları bağlamında başvuranın özgürlüğünün kısıtlanmasının iç hukuka uygunluğu yeterli değildir. Akıl hastalığına maruz kalan kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakılmasıyla ilgili olarak, AİHM bir kişinin akıl hastası olarak hürriyetinin kısıtlanması için aşağıdaki en az üç koşulun bulunması gerektiğini

hatırlatmaktadır: Öncelikle, kişinin akıl hastalığının, kanıtlayıcı bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir; ikinci olarak, hastalığın, kişinin hastaneye kapatılmasını gerektiren bir boyut veya nitelik taşıması gerekmektedir; üçüncü olarak ise kişinin hastaneye kapatılmasının devamındaki geçerliliğin bu tür bir hastalığın sürmesine bağlı olması gerekmektedir (bkz., diğerleri arasında *Winterwerp / Hollanda*, 24 Ekim 1979, § 39, Seri A no. 33, anılan *Varbanov*, § 50, ve *Chtoukatourov / Rusya*, no. 44009/05, § 114, AİHM 2008). AİHM, buna ek olarak kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılmasının, ispat gerektiren gerekçe ve tutukluluk koşulları ile yeri arasında bir bağlantı bulunması gerektiğine ve genellikle akıl hastalığından muzdarip olan bir kişinin “tutukluluğunun” bir hastane, klinik veya elverişli diğer bir kurumda gerçekleşmesi durumunda Sözleşme’nin 5. maddesinin 1. fıkrasının e) bendinin amacı bağlamında “usule uygun” olarak değerlendirileceğine karar verdiğini hatırlatmaktadır (*Claes / Belçika*, no. 43418/09, § 114, 10 Ocak 2013, anılan *Ashingdane*, ve *Hutchison Reid / Birleşik Krallık*, no. 50272/99, § 48, AİHM 2003-IV).

107. AİHM, somut olayda bu koşulların yerine getirildiğine dair şüpheyi imkân vermemektedir.

108. Aslında, kişinin hastaneye kapatılması kararı, çekişmeli bir yargılama çerçevesinde, toplanan birçok tarafsız tıbbi bilirkişiler tarafından desteklenmiştir ve bu bilirkişiler sayesinde kişide gerçek bir akıl hastalığının bulunduğu kanıtlanmış olup ilgiliye tedavi uygulanması gerekmiştir (yukarıdaki 39., 41. ve 46. paragraflar). Diğer taraftan, kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılması, akıl hastalığından muzdarip olan kişileri tutmak için nitelikli bir kurum olan, ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesinde gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak, kişinin özgürlüğünün kısıtlanması, bu kısıtlamaya son verecek yetkili güce sahip olan bir mahkeme tarafından denetlenmiştir ve nitekim mahkeme bu bağlamda hekimlerce verilen görüşlerden bilgi sahibi olduktan sonra, kişinin hastaneye kapatılmasının derhal sonlandırılması yönünde karar vermiştir (yukarıdaki 50. ile 51. paragraflar).

109. Sonuç olarak, bu şikâyet açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme’nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ile 4. fıkrasına uygun olarak reddedilmelidir.

III. BAŞVURANIN GÖZLEM ALTINDA ALINMASI İLE GÖZLEMİNİN DEVAM ETMESİ NEDENİYLE SÖZLEŞME’NİN 8. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

110. Başvuran, Sözleşme’nin herhangi bir hükmünü ileri sürmeksizin, ayrıca gözlem altına alınmasından ve bu işlemin devam etmesinden şikâyet etmektedir.

111. AİHM, bu şikâyetin Sözleşme'nin 8. maddesi açısından incelenmesi gerektiğini değerlendirmektedir.

112. AİHM, başvuranın vesayet altına alınması kararının, özel yaşama saygı hakkının uygulanmasında bir müdahale oluşturduğu kanaatindedir. AİHM, bununla birlikte bu müdahalenin Medeni Kanunu'nun 405. maddesi – Kanun tarafından öngörüldüğünü - ve meşru amaç yani başkalarının ve başvuranın korunmasına ilişkin meşru bir amaç güttüğünü dikkate almaktadır. Bu noktalar, ayrıca tartışma konusu olmamıştır.

113. AİHM, demokratik bir toplumda müdahalenin gerekli olmasıyla ilgili olarak, Sözleşmeciler Devletlerin bu konuda bazı takdir yetkisine sahip olduklarını hatırlatmaktadır. AİHM, kısacası ilgiliyle doğrudan iletişimden yararlanan yetkili ulusal makamların yerine karar vermeye sahip olmadığını ve kendisine göre, kişinin gözlem altına alınmasını değerlendirmek için daha iyi konumda olduklarını hatırlatmaktadır. AİHM'in görevi, söz konusu makamların görevlerini icra etmelerinde alınan kararların Sözleşme ile uyumluluğunu incelemekle sınırlı kalmaktadır (*Berkova / Slovakya*, no. 67149/01, § 165, 24 Mart 2009).

114. AİHM, somut olayda hukuk mahkemelerinin, başvuranın gözlem altına alınması gerektiği sonucuna varan ve başvuranın kendi ihtiyaçlarını karşılayamadığını belirten Adli Tıp Kurumu bilirkişi raporlarına dayanarak gözlem altına alınmasına ve gözlemin devamına karar verdiklerini gözlemlemektedir. AİHM, ayrıca bu kararların başvuranın bir avukat tarafından temsil edilme ve iddialarını açıklama imkânı bulabildiği çekişmeli yargılamalar sonucunda verildiğini tespit etmektedir. AİHM, ayrıca Türk Hukuku'nun kişinin gözlem altına alınması veya gözlemine devam edilmesi kararlarının yeniden incelenmesine ve bu kararların desteklenmediği durumlarda da delillerin toplanmasına imkân verdiğini dikkate almaktadır. AİHM, bununla birlikte başvuranının bu hakkını kullandığını ve bu çerçevede Adli Tıp Kurumu Psikiyatrları tarafından yeniden muayene edildiğini tespit etmektedir.

115. AİHM, bu unsurlar ışığında, ihtilaf konusu müdahale tedbirinin demokratik toplumda gerekli olabileceği kanaatindedir.

116. Sonuç olarak bu şikâyet açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ile 4. fıkrasına uygun olarak reddedilmelidir.

IV. SÖZLEŞME'NİN 10. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

117. Başvuran, son olarak yargıçlara saygısızlık etmesi nedeniyle mahkemeye verildiğinden şikâyet etmektedir.

118. Hükümet, bu şikâyetin esası hakkında itiraz etmektedir.

119. AİHM, somut olayda bu şikâyetin, ilgili kısımları aşağıdaki şekilde yer alan Sözleşme'nin 10. maddesi açısından incelenmesinin uygun olacağı kanaatindedir:

“1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir (...)

2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir.

120. AİHM, bu şikâyetin, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi açısından açıkça dayanaktan yoksun olmadığına ve herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesiyle bağdaşmadığını tespit ederek kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

121. Başvuran, esasen mahkemeye verilmesi, tutuklanması ve hâkimlere gönderdiği mektupların içeriğinin onur kırıcı olması nedeniyle tutuklanıp, ardından ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesine yerleştirildiğinden şikâyet etmektedir. Başvuran, bu mektuplarla da, menfaatini korumak amacıyla yalnızca kendi başvuru yollarını tükettiğini iddia etmektedir. Başvuran, söz konusu hâkimleri hiç küçük düşürmek veya hakaret etmek istemediğini belirtmektedir.

122. Hükümet, yargılama sonucunda verilen hastaneye kapatılma kararıyla ilgili olarak, başvuranın cezai sorumluluğunun bulunmadığını kabul ederek cezalandırılmamış olması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğini değerlendirmektedir. Hükümet, başvurayı ve kamu düzenini korumayı hedefleyen bir tedbirin söz konusu olduğu kanaatindedir.

123. AİHM, başvuranın mahkemeye saygısızlık suçunu işlediği şeklinde değerlendirilen sözleri nedeniyle, hakkında dört ceza yargılaması yürütüldüğünü gözlemlemektedir. Başvuranın bu sözleri, söz konusu mahkemelere yönelttiği temyiz taleplerini de içeren mektuplarda bulunmaktadır.

124. AİHM, sonuç itibarıyla bu yargılamaların üçünün zamanaşımına uğraması nedeniyle sonlandığını tespit etmektedir. Dördüncü yargılama ise, başvuranın atılı suç işlediği kabul edilen bir kararla tamamlanmıştır. Mahkeme, bununla birlikte ilgilinin cezai sorumluluğunun bulunmaması nedeniyle cezaya ilişkin bir karar vermemiş ancak başvuranın

elverişli bir ruh sağlığı ve hastalıkları kurumunda zorunlu bir tedavi tedbiri altına alınmasına karar vermiştir.

125. AİHM, buna ek olarak başvuranın dört yargılamanın başlaması aşamasında, otuz beş gün boyunca tutuklu kaldığını tespit etmektedir.

126. AİHM, Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrası tarafından korunan ifade özgürlüğü hakkının başvurana uygulanmasında, bir müdahalenin bulunmasının taraflar arasında tartışma konusu olmadığını dikkate almaktadır. Söz konusu müdahalenin, kanun tarafından öngörüldüğü ve meşru bir amaç güttüğü yani Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. fıkrası bağlamında “yargı gücünün otoritesinin sağlanması” tartışma konusu olamaz. Uyuşmazlık, müdahalenin, “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmadığını bilmek sorunu üzerine yönelmektedir.

127. AİHM, içtihadına göre, (*Janowski / Polonya* [BD], no. 25716/94, §§ 30. ile 33., AİHM 1999-I, ve *Nikula / Finlandiya*, no. 31611/96, §§ 44. ile 48., AİHM 2002-II), Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrası bağlamında “gerekli” sıfatının, “acil bir sosyal ihtiyacın” varlığını öngördüğünü hatırlatmaktadır. Sözleşmeciler, bu tür bir ihtiyacın varlığına karar vermek için bazı takdir yetkilerine sahip olmaktadır ancak bağımsız bir mahkeme tarafından verilmiş kararlar olsa da, bu takdir yetkisi hem kararlarda hem de kanunlarda uygulanan Avrupa denetimi ile birlikte gidecektir. AİHM, dolayısıyla Sözleşme'nin 10. maddesinin güvence altına aldığı “kısıtlamanın” ifade özgürlüğü ile uyumlu olup olmadığını bilmek konusunda son kararı verme yetkisine sahiptir.

128. AİHM, buna ek olarak hukuk devletinde görevi temel olan, adaletin temin ettiği mahkeme eylemlerinin kamu güvenine ihtiyaç duyduğunu ve yargıçların görevlerini yerine getirmek için rahatsızlık duymaksızın bu güvenden faydalandıklarını hatırlatmaktadır (*Saday / Türkiye*, no. 32458/96, § 33, 30 Mart 2006).

129. AİHM, Devlet memurlarının görevlerinin icrasında, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının, bazı durumlarda sadece bir kişi için daha geniş olabileceğini yeniden ifade etmiştir. Bununla birlikte, devlet memurlarının olayları ile hareketlerinin siyasi kişilerle aynı derecede sıkı bir gözetimden geçirildikleri ve dolayısıyla Devlet memurlarının davranışlarının eleştiri alması durumunda, bu siyasi kişilerle eşit koşullara konulmaları gerektiği söylenemez. Böylelikle devlet memurlarının görevdeyken onur kırıcı sözlü saldırılara maruz kalmalarına karşı korunmaları için gözetimin gerekli olup olmadığı ortaya çıkmaktadır (*Lesnik / Slovakya*, no. 35640/97, § 53, AİHM 2003-IV).

130. AİHM, diğer taraftan, bazı koşullarda, yargılanabilir bir kişinin taraf olduğu dava sırasında, ifade özgürlüğü hakkına müdahale edilmesinin savunma haklarını ihlal

edebileceğini reddetmemektedir.. Hakkaniyet değerlendirmeleri, taraflar arasında açık/serbest hatta güçlü bir görüş alış verişi yapılarak tartışılabilinmektedir (anılan, *Nikula*, §49). Yargılanabilir kişilerin, bununla birlikte, savunmalarının sağlanması için mahkeme salonunda alenen yargılanmaları durumunda eleştirileri bazı sınırlarla çakışmaktadır. Aslında yargı gücünün otoritesi gibi bazı menfaatler, bu hakkın kısıtlanmasını desteklemek için çok önem arz etmektedir (*Kyprianou / Kıbrıs* [BD], no. 737997/01, § 174, AİHM 2005 – XII).

131. Somut olayda, başvuranın mektubunda birçok yargıç hakkında son derece sert, tehlikeli ve onur kırıcı ifadeler kullandığı inkâr edilemez. Başvuran, aslında yargıçları keyfi bir şekilde taraf tutmak ve keyiflerine göre hukuku uygulamakla suçlamaktadır. Başvuran, ayrıca yargıçların Kozan’da görev yapan avukatlarla etik olarak uygun olmayan bağlantılarının bulunduğunu belirtmeye kadar giderek, yargıçları “sözde hukukçu” olarak nitelendirmektedir ve ilgililerin isimlerinin rüşvet davasında anıldığını iddia etmektedir.

132. Söz konusu yazışma, konusu itibarıyla usuli bir nitelik taşısa da, Mahkeme, bütün mektupları, başvuran hakkındaki davalarda verilen kararlara yönelik basit itirazlar ya da adaletin işleyişine yönelik basit eleştiriler gibi görerek, başvurana atfedilen olayları önemsiz gibi gösteremez.

133.AİHM, bununla birlikte, başvuranın ifadelerinin yazılarda kaldığını ve kamunun bilgisine verilmediğini gözlemlemektedir. Örneğin basında yayınlanan bir savcının veya bir hakimnin eleştirilmesiyle ilgili değildir (bkz., anılan, *Nikula*, § 52, ve bu kararda bulunan atıflar). Dolayısıyla, halkın adalete olan güveni üzerindeki etkisi sınırlı kalmaktadır.

134. AİHM, diğer taraftan başvuranın hukukçu olmadığını, şüphesiz kullandığı ifadeler ile üsluba yabancı olmayıp, bunların hukuki yazılardaki kullanımlarını bilmemesinin de söz konusu olmadığını gözlemlemektedir. AİHM, buna ek olarak söz konusu çeşitli yargılamalar çerçevesinde bilirkişilerin verdikleri kararlar, ilgilinin bir süredir ayırt etme yeteneğini bozan zihinsel bir hastalıktan muzdarip olduğunu göstermektedir, bu durum başvuranın ifadelerinin şeklini ve içeriğini açıklamaktadır.

135. AİHM, yetkililerin, başvuranın yargıçların onurunu doğrudan suçlar nitelikteki bazı ifadeleri nedeniyle hakkında ceza kovuşturmaları açılmasını gerekli gördüklerini kabul edebilir. AİHM, kuşkusuz, ilgilinin cezaya mahkûm edilmediğini ancak tutuklandığını ve yargılamanın başından beri otuz beş gün boyunca ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesinde (tutuklu olarak) gözlem altına alındığını gözlemlemektedir.

136. AİHM, başvuranın tutuklanmasını talep eden Kozan Savcılığı’nın, başvuranın vesayet altına alınmasına ilişkin yargılamaya katıldığını ve bu bağlamda başvuranın

tutuklanmasını talep ettiği sırada, akıl sağlığının en azından ifadesinin alınmasına imkan vereceğini ve sergilediği davranışların da sebebi olabileceğini bildiğini kaydetmektedir.

137. Dolayısıyla, yargıçların onurunu koruma endişesi meşru olduğu kadar AİHM, somut olayın koşullarında, başvuranın otuz beş gün boyunca tutuklu olarak gözlem altına alınması hakkında alınan tedbirlerin hedeflenen amaçlara uygun olmayan bir müdahale oluşturduğu kanaatindedir. Bu müdahalenin, böylelikle “demokratik bir toplumda gerekli” olduğu söylenemez.

138. Dolayısıyla, Sözleşme’nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.

V. DİĞER İHLALLER HAKKINDA

139. Başvuran, davalarına bakmakla görevli olan hâkimlerin tarafsız olmadıklarını ve menfaatlerini baltalamaya çalıştıklarını iddia etmektedir. Başvuran, psikiyatrik yönden birçok muayeneye maruz kalmasından şikâyet etmektedir. Başvuran, kısacası 2-20 Ocak 2003 tarihlerinde özellikle akıl hastaları arasında maruz kaldığı özgürlüğünün kısıtlanması koşullarının insanlık dışı bir muamele oluşturduğunu değerlendirmektedir.

140. AİHM, sahip olduğu ve belirtilen iddiaları kabul etmek için yetkili olduğu bütün unsurlar ışığında, Sözleşme tarafından güvence altına alınan hak ve özgürlüklerin bu bağlamda ihlal edilmediğini tespit etmektedir.

141. Sonuç olarak, bu şikâyetler, Sözleşme’nin 35. maddesinin 3. ile 4. fıkralarına uygun olarak reddedilmelidir.

VI. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

142. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyet uygun surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.

143. Başvuran, herhangi bir adil tazmin talebinde bulunmamıştır. AİHM, dolayısıyla, başvurana bu konuda bir meblağ ödenmesine gerek olmadığı kanaatindedir.

BU GEREKÇELERLE, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvuranın, yargıçlara hakaret etmesi nedeniyle kendisine karşı alınan tedbirlere ve 2-23 Ocak 2003 tarihleri arasında zorunlu olarak hastaneye kapatılmasına dayanan şikâyetlerle ilgili olarak başvurunun kabul edilebilir ve geri kalan kısmın kabul edilemez olduğuna;
2. Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine,
3. Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine,

Karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun 3 Eylül 2013 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Guido Raimondi
Başkan